

Justinas Marcinkevičius
1930–2011

poetas, dramaturgas,
publicistas, vertėjas

„Man buvo keturiolika metų, kai mirė motina. Niekas taip lig šiol negyvena manyje, kaip jina. Ir niekas taip nekalba manim, kaip jina. Ji tapo man gėrio ir grožio norma, teisybės ir meilės idėja, gimtosios žemės sinonimu, moteriškumo šviesa.“

Tėvai – Ieva ir Motiejus
Marcinkevičiai

Į tėviškę, 1947-07-15

Justino Marcinkevičiaus tėviškė – Važatkiemio kaimas, Prienų rajone.
Gimtasis namas neišliko, poetas jį nupiešė iš atminties.

Prienų gimnazija, kurioje
mokėsi Justinas Marcinkevičius

Mokytoja
Genovaitė Andrašiūnienė,
globojusi ir šelpusi
Justiną Marcinkevičių
mokslo metais

Kitoje nuotraukos pusėje parašyta:
*Brangiam širdies vaikui bendrai išgyventų
šviesių ir sunkių dienų prisiminimui
Prienai, 1955.V.24*

Su klasės, vėliau studijų ir, kaip ant
vienos nuotraukos yra užrašęs
Justinas Marcinkevičius, su viso
gyvenimo draugu Jonu Kazlausku,
būsimuoju kalbininku

1949–1954 m. Justinas Marcinkevičius studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą Vilniaus universitete

Algimantas
Baltakis

Jonas Kazlauskas

Alfonsas Maldonis

Justinas Marcinkevičius

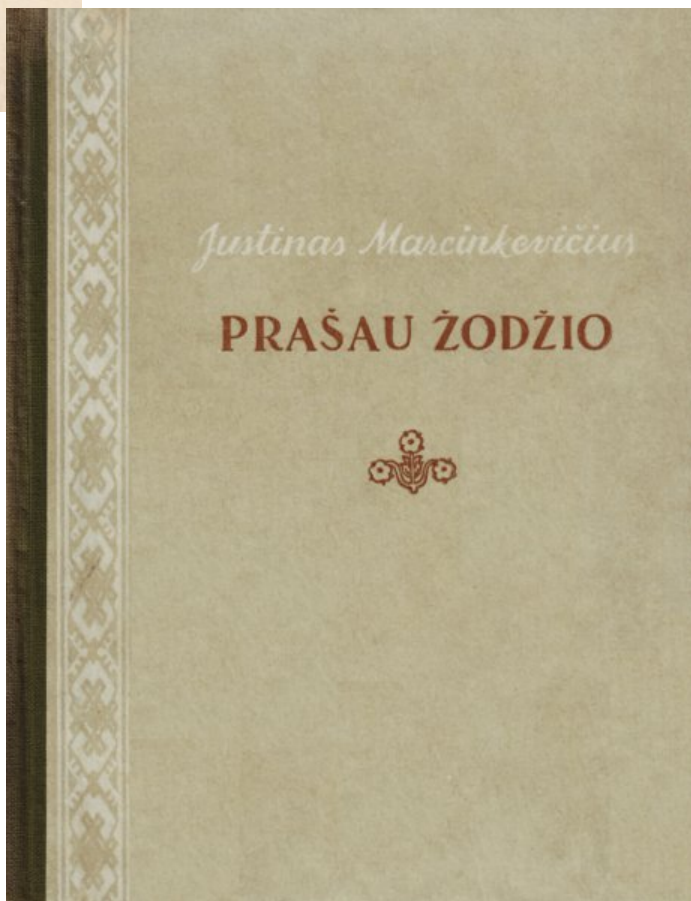
Bendrakursiai Algimantas Baltakis,
Just. Marcinkevičius ir Alfonsas Maldonis

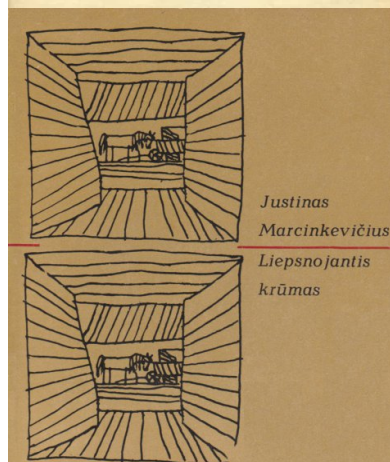
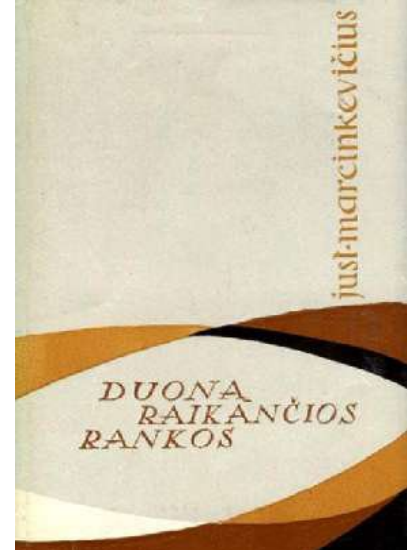
...Daina padės mums gyvent ir laimėti... (prieš tautosakos egzaminą)

Mano studijų metais buvo labai įprasta dainuoti... Aš pats esu visur dainavęs. Vakarais tiesiog gatvėje traukdavome dainas. Universiteto kieme per pertraukas ar kai nebūdavo paskaitos mes tuoj sutūpdavome į fontaną – vandens nebuvo, galėjai patogiai atsisėsti – ir dainuodavome.

Pirmasis eilėraščių rinkinys, 1955 m.

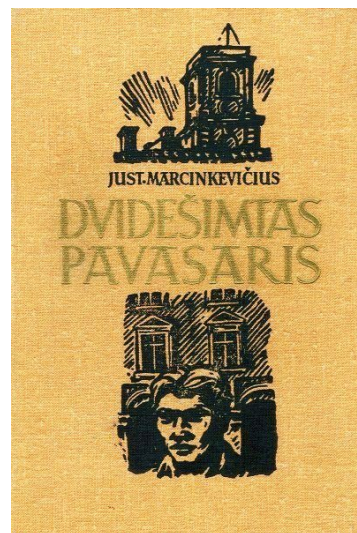

Buvo po to kitos –
puošnesnės, storesnės,
reikšmingesnės – bet nė
vienos jau nelaukiau taip,
kaip pirmosios knygos...
Atleisk, mieloji, kad po
penkiolikos metų,
ruošdamas savo lyrikos
rinktinę, vos vieną kitą
posmą galėjau iš tavęs
paimti – išaugo pasaulis,
išbluko tavo prasta
kartūninė suknelė.

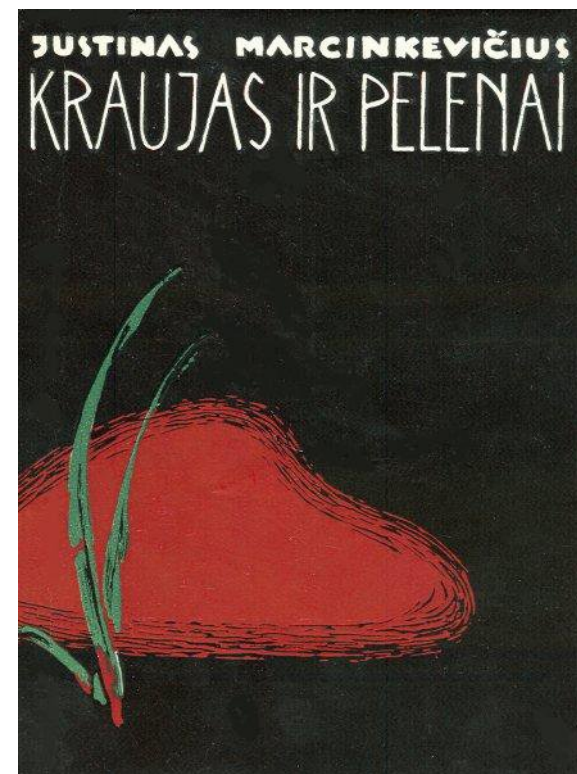

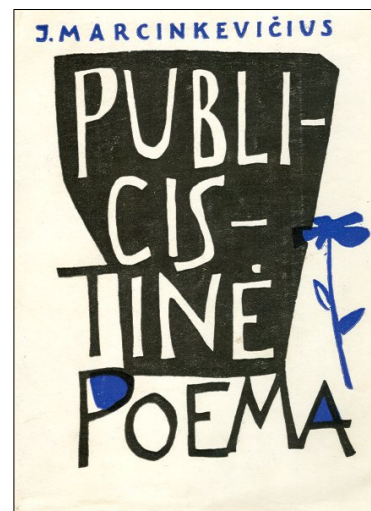
Poema – mano gyvenimas, mano bendravimo ir išraiškos būdas. Aš ir dabar įsitikinęs, kad tai visų poezijos žanrų žanras.

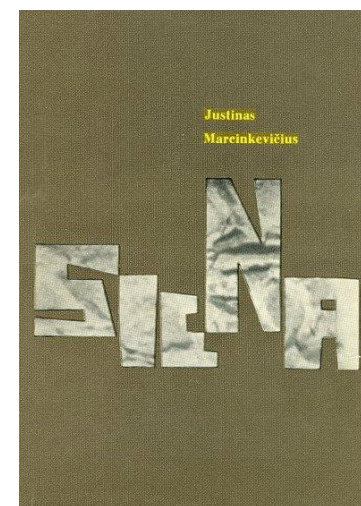
1956

1960

1961

1965

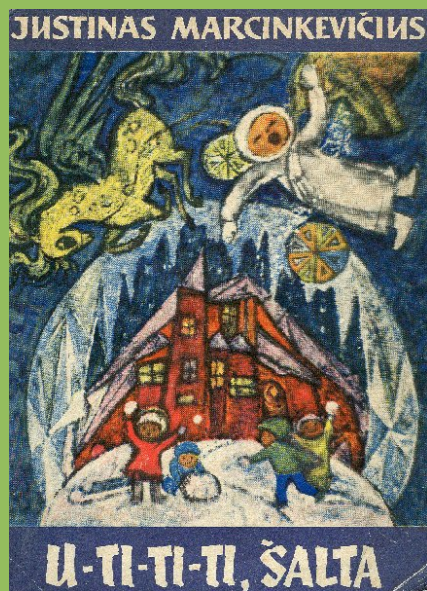

Žmona Genovaitė, dukros
Ramunė ir Jurga

1958 m.

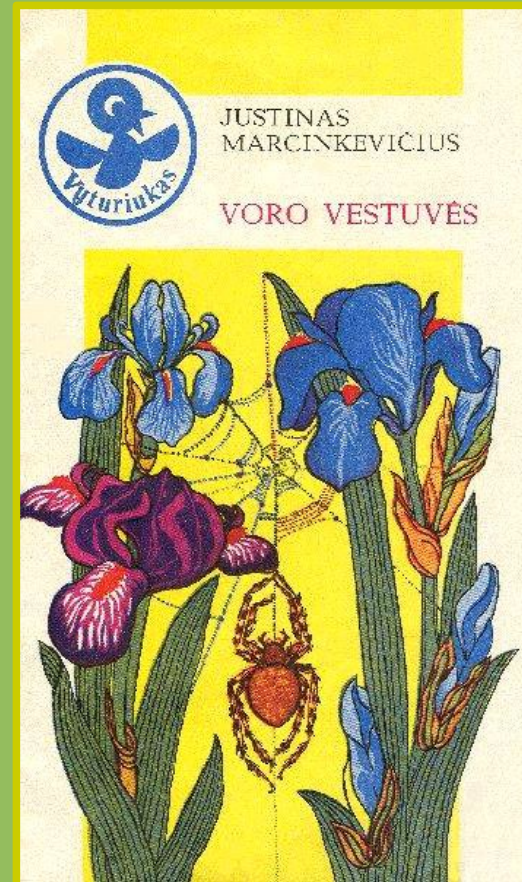
Knygos vaikams

1969 m.

1960 m.

1988

Apysaka „Pušis, kuri juokėsi“, 1961

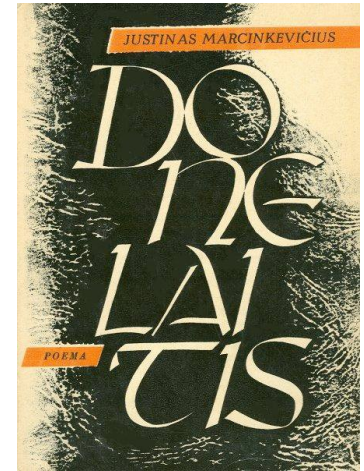
Meno ir tikrovės santykio problema apysakoje nagrinėjama tuometinio mano supratimo lygyje. Išpažinau marksistinę meno filosofiją (kaip ir buvau mokytas), man be galo trūko platesnio požiūrio, akcentavau socialinę meno vertę ir funkciją, o estetinės kūrinio subtilybės rodės antraeilis dalykas.

Nelaiminga ta mano apysaka! Turiu dar syką išrėkti sau, savo vaikams ir anūkams, visiems, visiems: niekas man jos neužsakė, ar girdit – niekas! Ji išaugo iš mano to meto patirties ir supratimo. Kreiva išaugo? Apie tai ir kalbėkim. Į kiekvieną žodį įsiklausysiu, nė vieno priekaišto neatmesiu.

Iš „Taburetė virš galvos“, 1991

Kristijono Donelaičio minėjime skaito poemą „Donelaitis“, 1964 m.

Atsiremsiu, sakau,
į nedidelį žemės sklypelį,
vadinamą Lietuva...
Žvilgsnį, mintį ir širdį
joje panardinsiu.

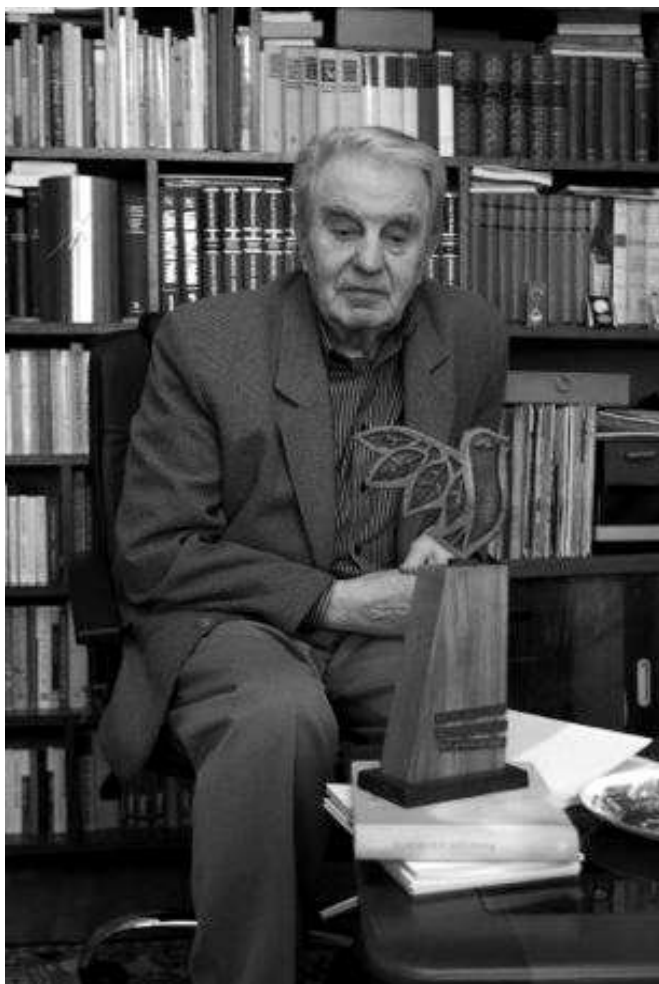
Privalom iš savęs
kažką išmesti,
Kad Donelaitis
tilptų širdyje.

Privalome save
nuimt nuo pjedestalų
(Ne pjedestalais ji, poezija, gyva)
Ir Donelaitį pasodint
prie savo darbo stalo.
Tebūna darbo stalas – Lietuva.

Sėdi Juozas Baltušis, Vacys Reimeris, Kostas Korsakas, Vincas Mykolaitis-
Putinas, Justas Paleckis, Leokadija Diržinskaitė, Antanas Venclova

1965 m.
Justinas Marcinkevičius
inicijavo festivalį „Poezijos
pavasaris“

Už poemą „Donelaitis“ poetas
tapo pirmuoju festivalio
laureatu

1967 m. Justinas Marcinkevičius lankėsi Prancūzijoje

Justinas Marcinkevičius Paryžiuje

Svarbiausia šiuo atveju buvo susitikimai su Prancūzijos rašytojais. Aš labai vertinau Žaną Polį Sartrą – šį literatą ir filosofą laikiau tuometinės intelektualinės Europos viršūne. <...> teko laimėti su juo pabendrauti.

Džoiso pavyzdžiu Sartras tarsi pasakė: „Žiūrėk, jaunas žmogau! Džoisas – pasaulinio masto rašytojas. Jeigu sieki tokio tikslo, rašyk kuria nors iš didžiųjų kalbų! Rusų, prancūzų, anglų...“

Tai mane labai sukrėtė... Tokia patirtis vertė svarstyti: „Nejaugi niekas apie Lietuvą niečnieko nežino? Net kur ši šalis yra?“ Tuo labiau kad Sartras lankėsi Lietuvoje! Tada aš ir supratau, kad mums reikia šaukti. Nesvarbu, išgirs kas nors ar ne. Šiuo atveju bent jau sau.

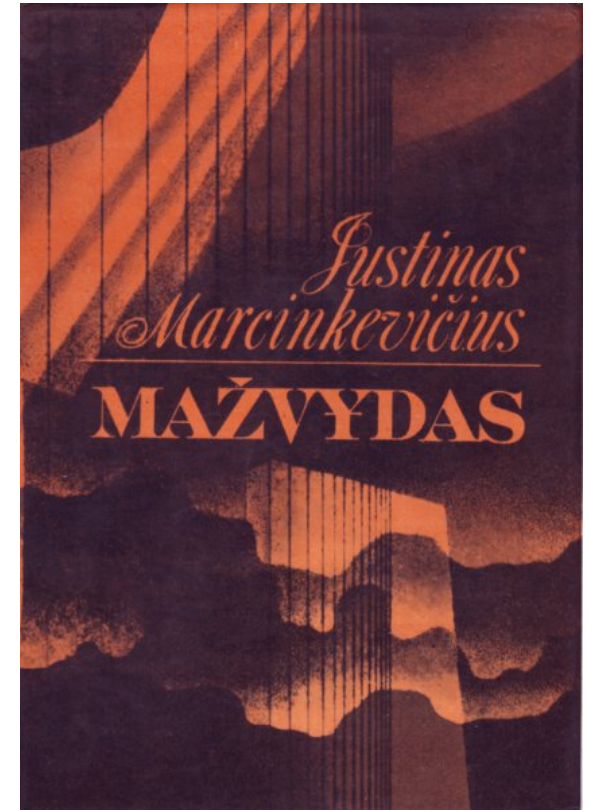
Draminė trilogija

1968

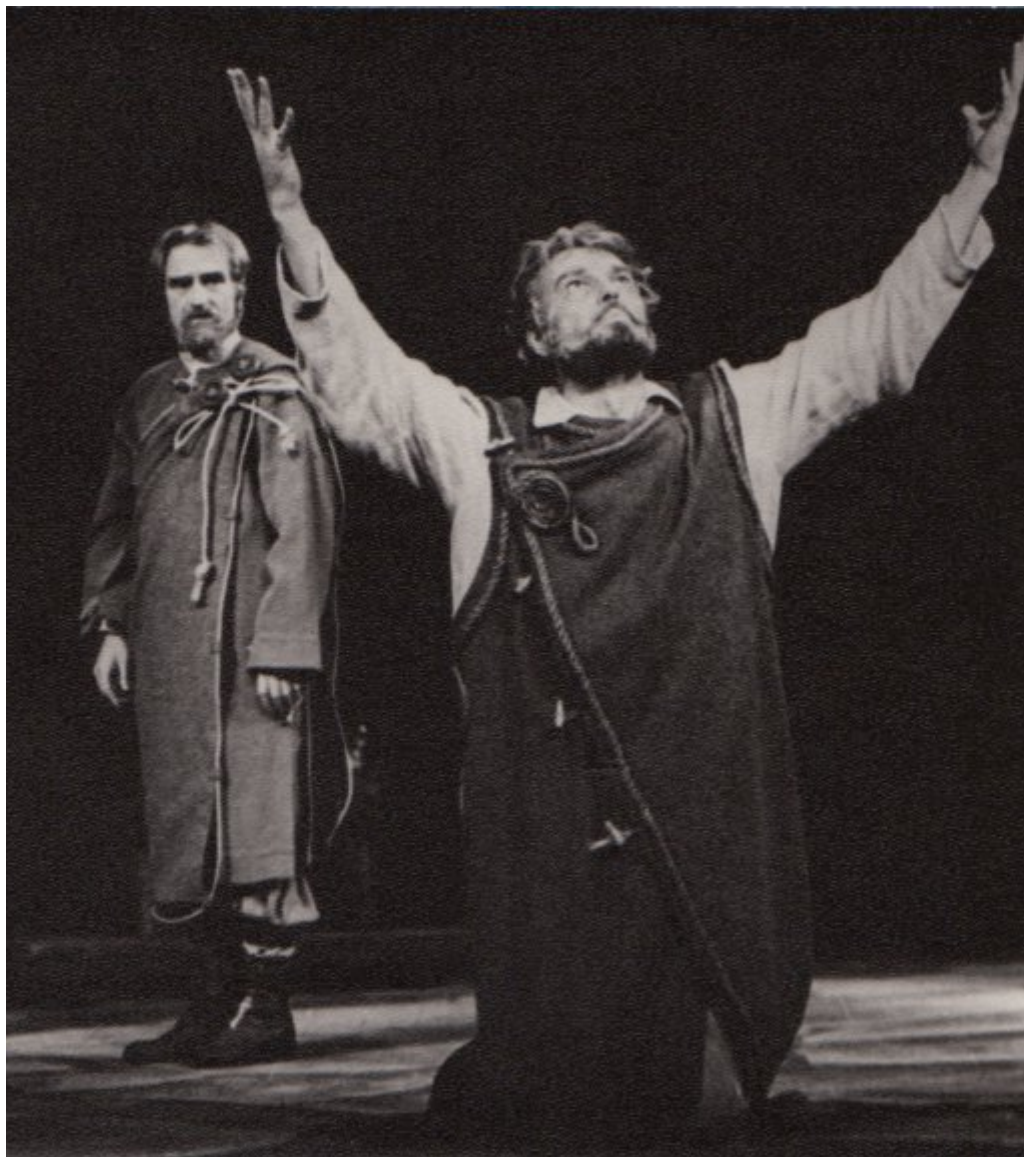

1971

1977

„Mindaugas“, „Katedra“ ir „Mažvydas“ sudaro savotišką epinį triptiką. Jo pamatas – trys svarbiausi nacionalinės būties elementai, trys pagrindinės epinės tautinio sąmoningumo formos: valstybingumas („Mindaugas“), raštingumas („Mažvydas“), dvasingumas („Katedra“).

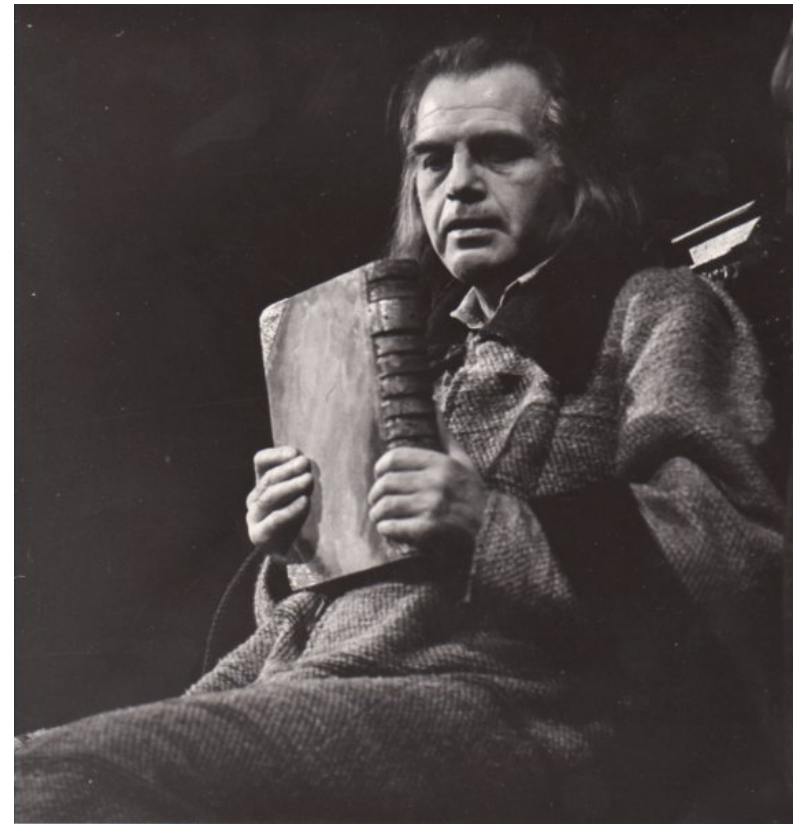
„Mindaugas“ Akademiniamė dramos teatre, režisierius
Henrikas Vancevičius, 1969, Mindaugas – Regimantas Adomaitis

„Mindaugas“ Klaipėdos dramos teatre,
režisierius Povilas Gaidys, 1969,
Mindaugas – Vytautas Paukštė

„Mažvydas“ „Vaidilos“ teatre, režisierius Algirdas Latėnas, 1997

„Mažvydas“ Akademiniamė dramos teatre,
režisierius Henrikas Vancevičius, 1978.
Mažvydas – Laimonas Noreika

„Katedra“ Akademiniamė dramos teatre,
režisierius Henrikas Vancevičius, 1971

„Katedra“ Nacionaliniame dramos teatre,
režisierius Oskaras Koršunovas, 2012.
Laurynas – Marius Repšys

Rinktinė „Šešios poemos“, 1973

Tėvyne dainų ir artojų,
už ką tu mus šitaip baudi?
Į kokį džiaugsmingą rytojų
per skausmą ir kraują vedi?

Iš kur šitas pyktis ir kerštas,
tas melas vardan Lietuvos?
Kieno tas alsavimas karštas
virš vaikiškos mano galvos?

Iš baladžių poemos „Devyni broliai“

JUSTINAS
MARCINKEVIČIUS

ŠEŠIOS POEMOS

I

Pradžios poema

Ugnies poema

Meilės poema

II

Heroica arba Prometėjo pasmerkimas

Devyni broliai

Homo sum

*Justinas
Marcinkevičius*

PAŽINIMO MEDIS

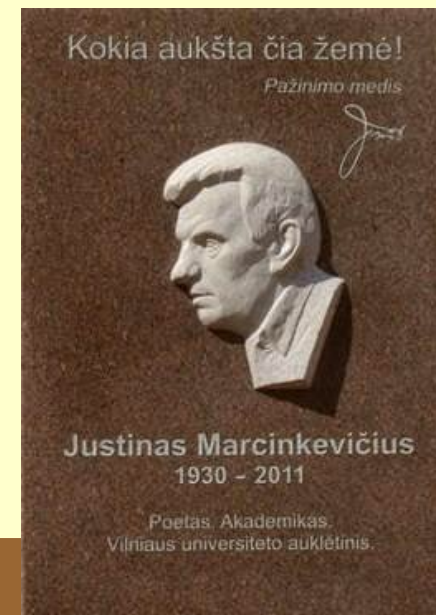

Poema „Pažinimo medis“, 1979

Tiems žmonėms,
žodžio stogą kėlusiems,
Toms knygoms,
mūsų lopšį supusioms

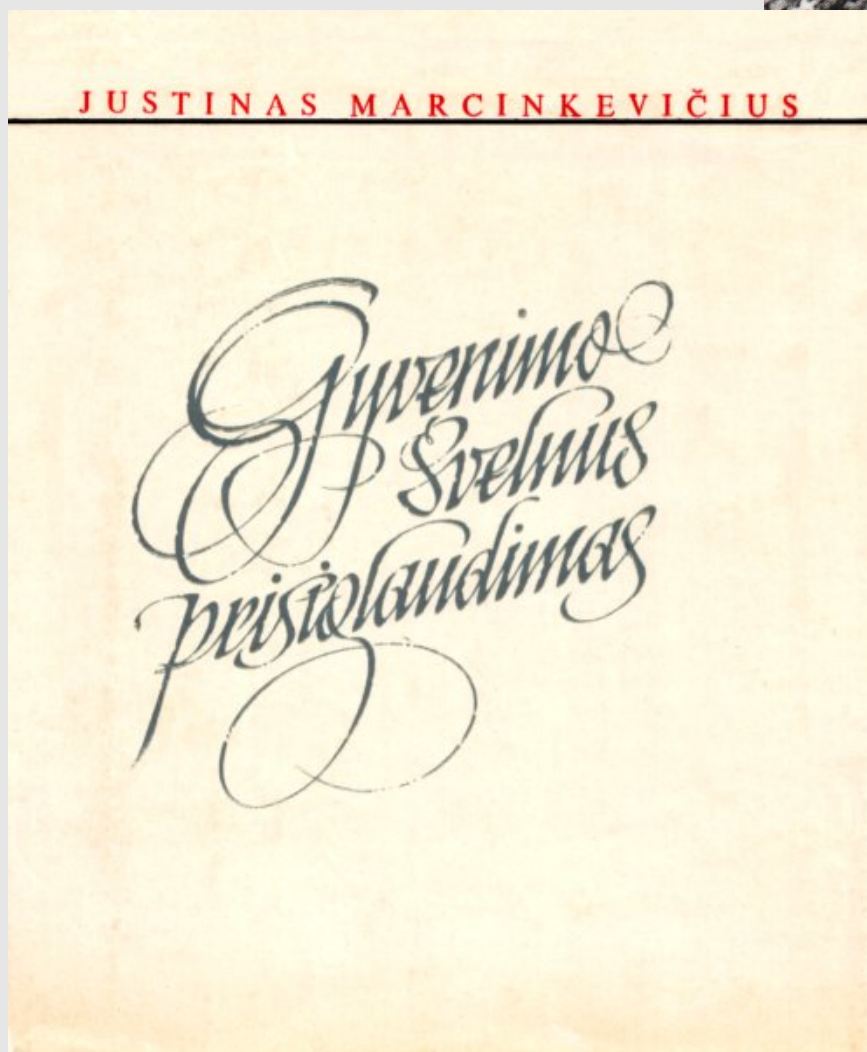
Vilnius, A.D. 1579
Vivat Academia!
Valerijono bursa
Paskutinis Sirvydo pamokslas
Jaunuolis Akademijos kieme
Sarbievijus arba Silviludia
„Tewas Linxmas“
Aula Lietuwiszka
Epilogas

*Kai trenkė trečias šūvis – iš bažnyčios
procesija išėjo. Iškilmingai
sulipo ant paaukštinimo. Plaikstės
šilkinės vėliavos. Užvis aukščiau
iškilus, sklendė vėliava su auksu
išsiuvinėtais žodžiais. Kas mokėjo,
tas skaitė: ALMA ACADEMIA
ET UNIVERSITAS VILNENSIS. Kiek
žemiau: SOCIETATIS IESU.*

Eilėraščių rinkinys „Gyvenimo švelnus prisiglaudimas“, 1978

*Didumas to, kas mumyse
Iš meilės auga ir gerumo!*

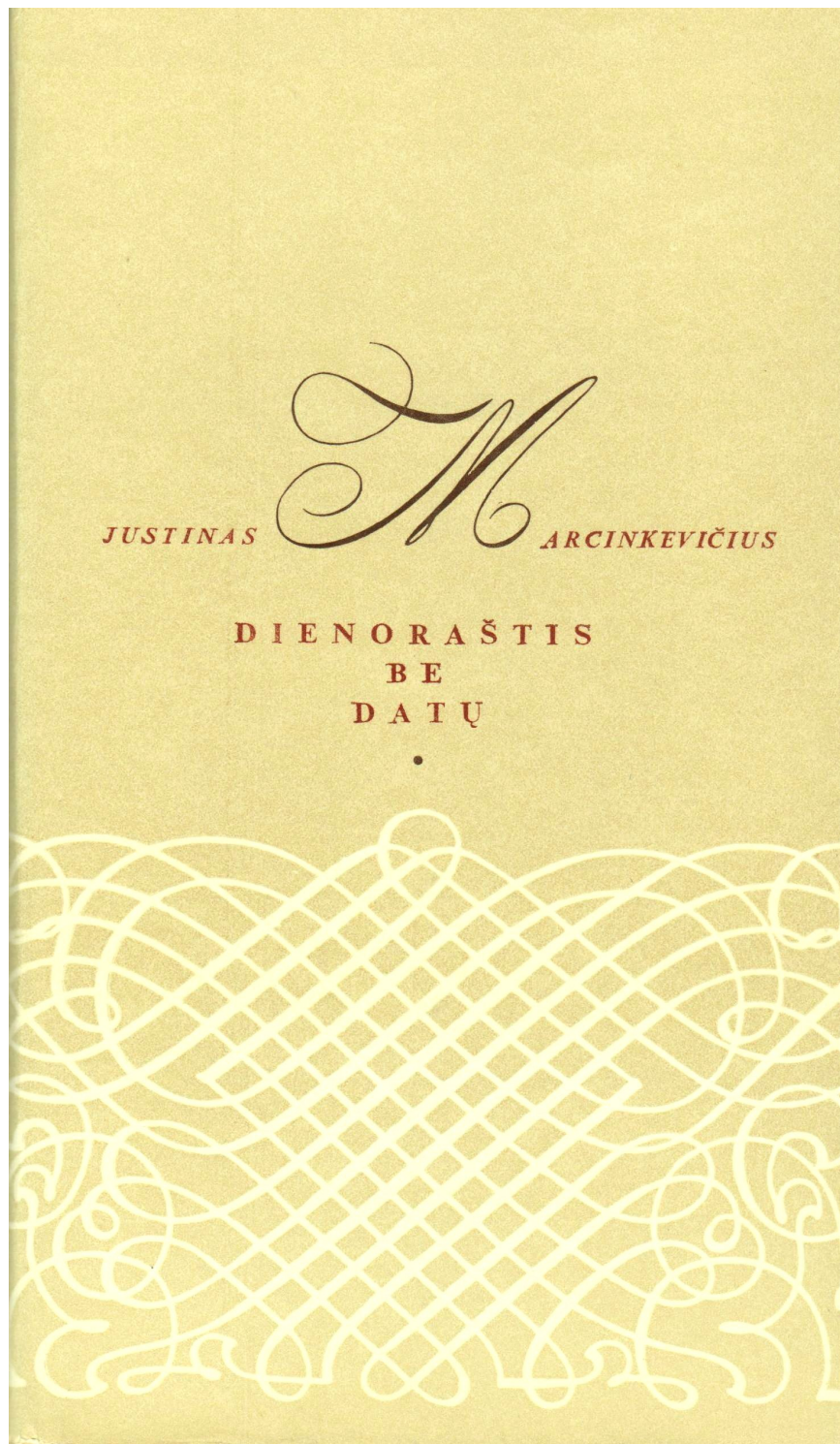
*ašara Dievo aky
Lietuva ką tu veiki*

*nieko tavęs neprašau
tik nenutildama šauk*

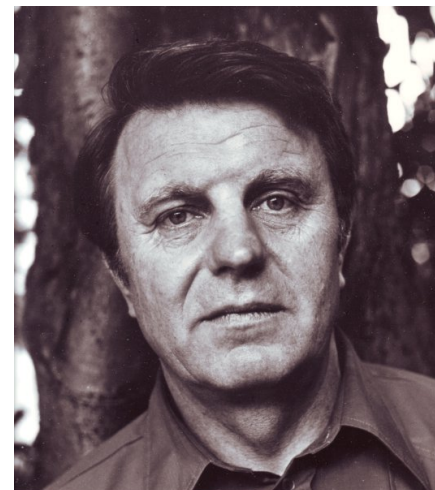
*volunge šauk ažuole
akmeniu kelio gale*

GYVENIMAS

*TARYTUM RANKA PALYTĖJO
TARYTUM SUKLUSO MANIM
VIRŠŪNĖM VIRŠŪNĖM NUĖJO
SUGRĮŽO SUGRĮŽO ŠAKNIM*

Publicistikos ir esė knyga „Dienoraštis be datų“, 1981

Ši knyga išaugo iš užrašų
knygelių, kur retkarčiais
žymėdavau kokią mintį,
įspūdį, išgyvenimą,
palyginimą, metaforą, temą
straipsniui, minties ar jausmo
kryptį eilėraščiui... Geriausiai
ją ir apibūdintų pavadinimas:
dienoraštis.

1982–1983 m. Justino Marcinkevičiaus „Raštai“ išleidžiami
30 000 egzempliorių tiražu

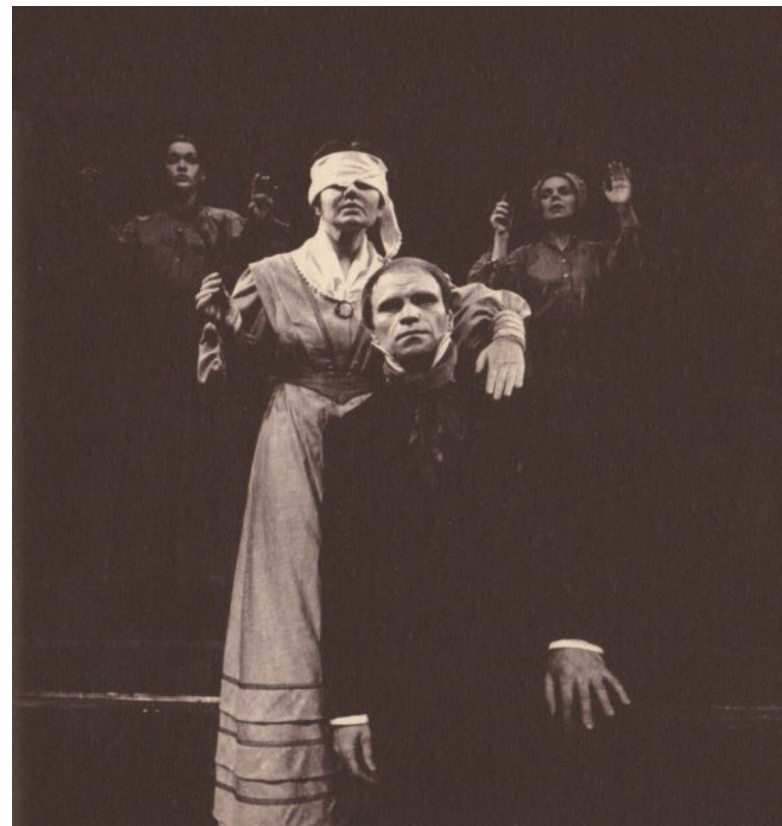
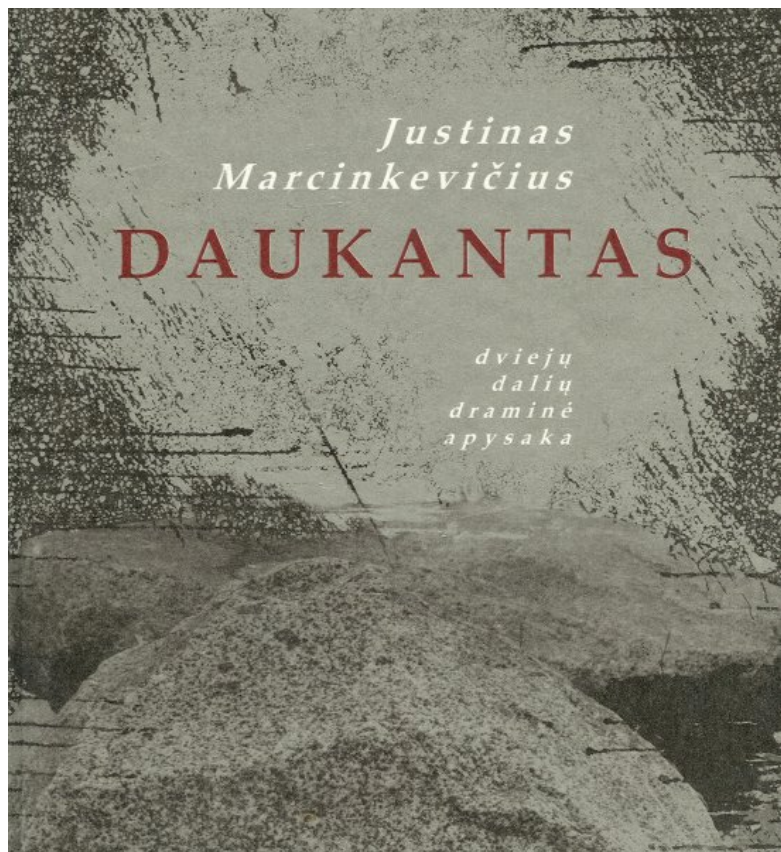

- I – Eilėraščiai
- II – Poemos
- III – Poemos. Dramos
- IV – Poezijos vertimai
Adomo Mickevičiaus,
Aleksandro Puškino,
Michailo Lermontovo,
Sergejaus Jesenino
- V – Proza

Draminė apysaka „Daukantas“, parašyta 1983–1984 m.

SIMONAS

...Aš pasakyčiau kitaip: reikia turėti savo laisvę
atsiminti. Istorija yra laisvė. Turėti savo istoriją –
turėti savo laisvę.

Scena iš Vilniaus jaunimo teatro spektaklio,
režisierė Dalia Tamulevičiūtė, 1985

Pasigirsta Simono balsas

...į istoriją aš galiu žiūrėti tik iš Lietuvos. Todėl, kad aš
Lietuvos istorikas. Tegul tik bus surinkti pagrįsti
įrodymai ir paminklai, tuomet šios tautos istorija įgaus
visiškai kitokią išvaizdą.

...Nežinau kito būdo mylėti Lietuvą. Meilė – tai kūryba.
Tik taip aš galiu būti su visais.

Eurikos Masytės daina „Laisvė“, sukurta 1988 m. pagal Justino Marcinkevičiaus žodžius, tapo Lietuvos atgimimo simboliu

Justinas Marcinkevičius Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio mitinge Vilniuje, Vingio parke, 1988 m.

Aš jau nepakeliu minčių apie tave!
Kaip obelis, apsunkusi nuo vaisių,
Užlaužiu tragiškai nusvirusias rankas,
O tu sakai: „Stovėk, kaip stovi laisvė!“

Tai uždaryk mane, Tėvyne, savyje,
Kaip giesmę gerklėje mirtis uždaro,
Taip, kaip uždaro vakarą naktis,
O tu man atsakai: „Aš – tavo laisvė!“

O nesibaigianti kelionė į tave!
Jau kaip akmuo šalikelėj suklupęs
Aš pilku vakaru lyg samanom dengiuos,
O tu sakai: „Eik taip, kaip eina laisvė!“

1974

Kraštas, kurį iš savo protėvių paveldėjom, yra mūsų. Vadinam jį Lietuva ir norim, kad šis žodis iš pasaulio kalbos, iš jo žemėlapių neišnyktų. Rašom ir tariam jį kartu su kitais nemažiau vertais ir garbingais tautų ir valstybių vardais. Norim, kad ir kiti su pagarba mus ištartų.

Istorija, į kurią atsiremiam, yra mūsų istorija. Sviesos ir tiesos spindulys teapšviečia skurdžius ir garbingus, kraujuojančius ir sopulingus jos puslapius, senus ir naujus jos kultūros paminklus.

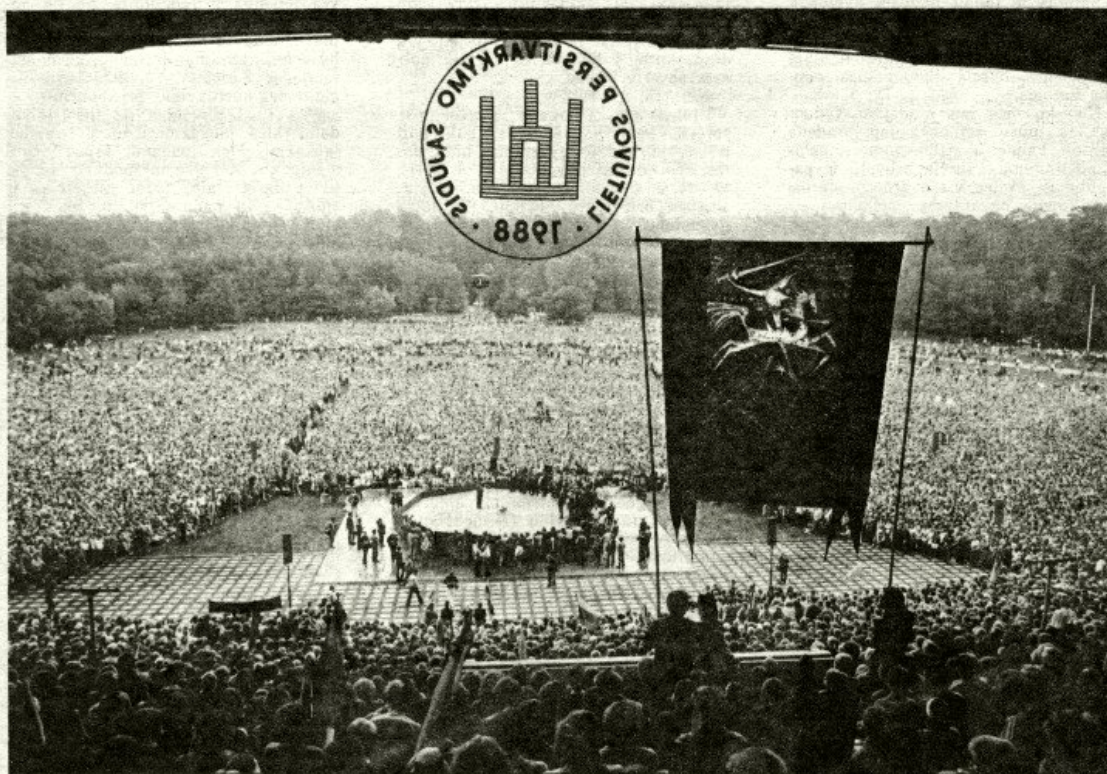
Kalba, kuria kalbam ir kuria didžiuojamės, yra mūsų kalba. Joje užtenka žodžių meilei ir neapykantai, džiaugsmui ir liūdesiui. Ji niekam negraso, ji nieko neatstumia. Kaip ir visos, ji nori gyventi.

Žmogus, kuris žiūri į mus, reikalauja tiesos ir teisingumo. Turi būti apsaugotas jo gyvenimas, darbas, kūryba, apgintas ir pagerbtas jo žmoniškumas, sąžiningumas, dora. Jo dvasios gėlė, jo būties vienkartybė teišsiskleidžia tarp mūsų ir mums.

Gamta, kurioj esam, yra mūsų, bet mes esame jos. Nuvalykime užterštas žalias jos akis, rūpesčiu ir globa apgaubkim visus jos pavidalus, visas jos broliškas formas.

Mes sveikinam Persitvarkymą, išlaisvinantį dvasią, mintį, darbą, kūrybą, ir po jo vėliavom — viešumo ir demokratijos vėliavom — siekiame atsinaujinti, atgimti žmogui ir tautai.

JUSTINAS MARCINKEVICIUS

Rugpjūčio 23 dieną Vingio parke Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis pakviesti susirinko apie 250 000 žmonių iš visos Lietuvos ir kalbėjo apie istorijos tiesą. Visas mitingo kalbas skelbiame šiame pirmajame mūsų laikraščio numeryje.

R. URBAKAVICIAUS nuotrauka

Sveikindamas Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamąjį suvažiavimą, džiaugiuosi ir didžiuojuosi, kad esu jo dalyvis. Turbūt tokia ir visų jūsų savijauta: šventiška, pakili, darbinga. Palinkėkime tad savo pirmajam forumui ir sau kuo daugiau geros valios, išminties, tolerancijos ir susiklausymo. Giedojom juk šiandien „Vienybė težydi“. Tie žodžiai tegul skamba mumyse nuolat.

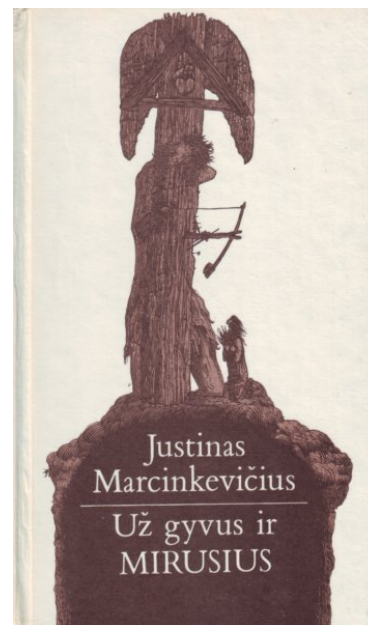
Justinas Marcinkevičius ir Meilė Lukšienė Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamajame suvažiavime 1988-10-22

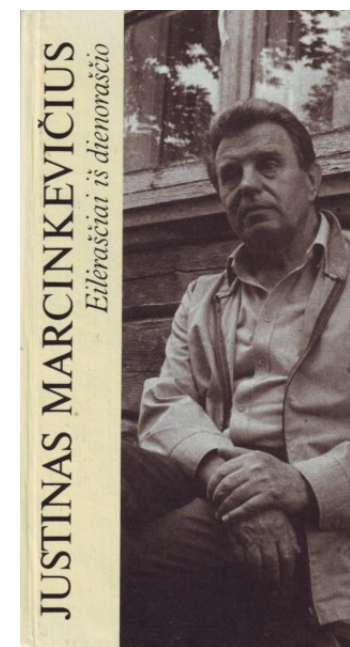
1980

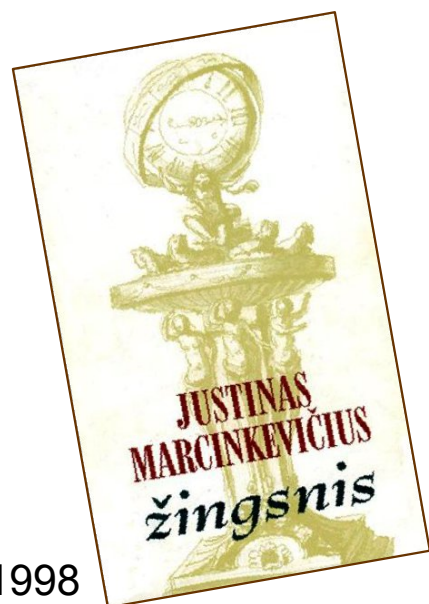
1984

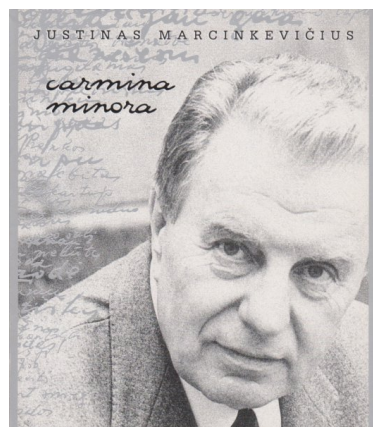
1988

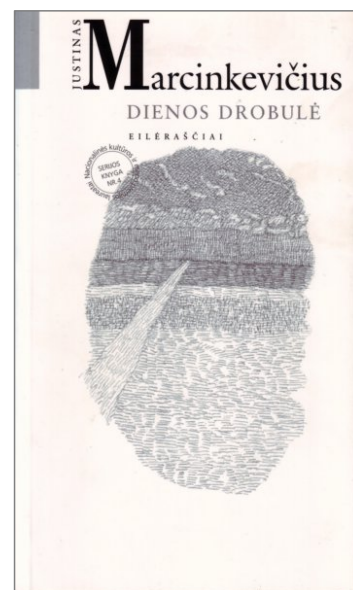
1993

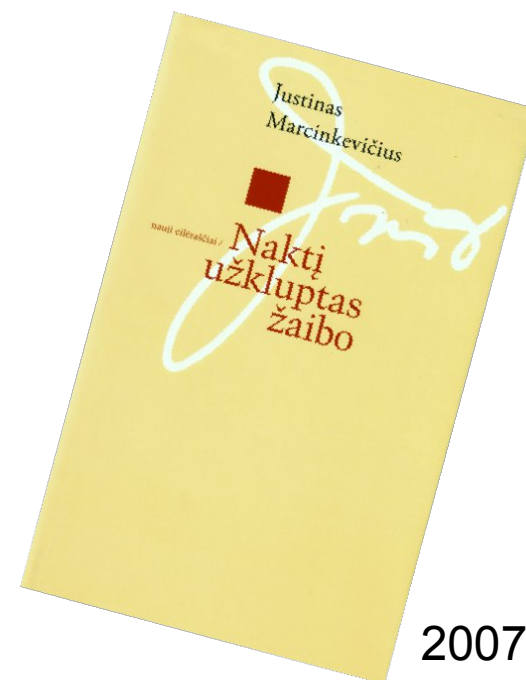
1998

2000

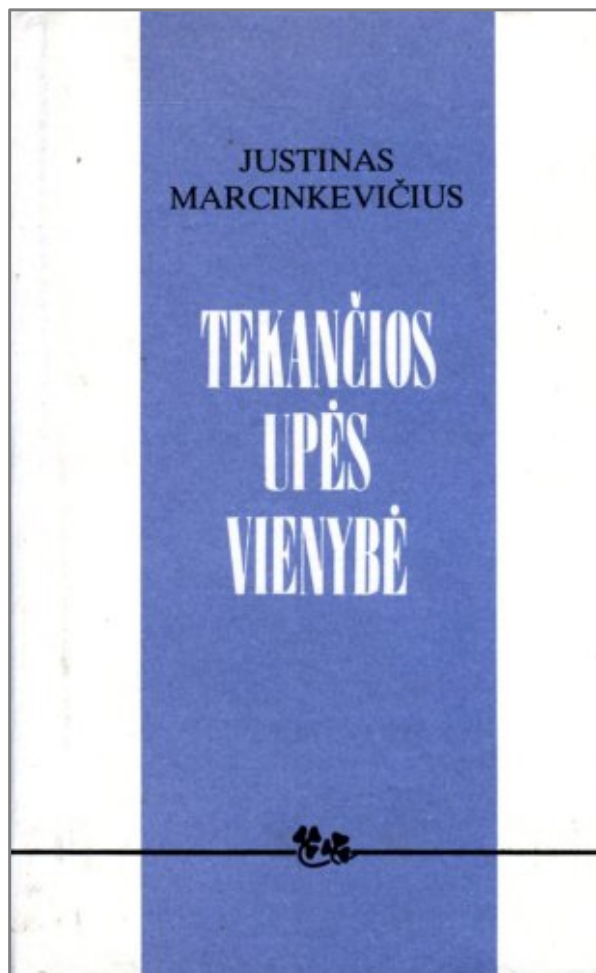

2002

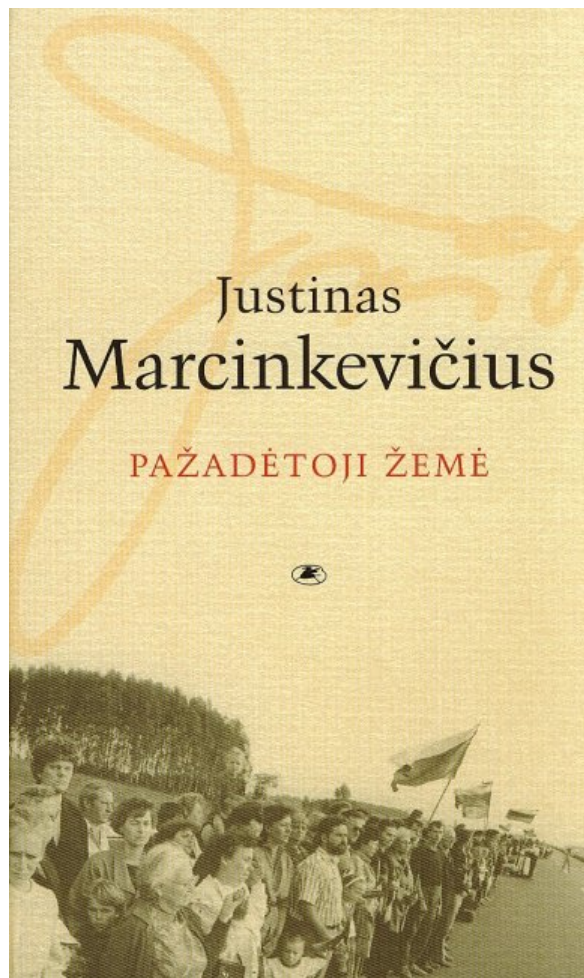

2007

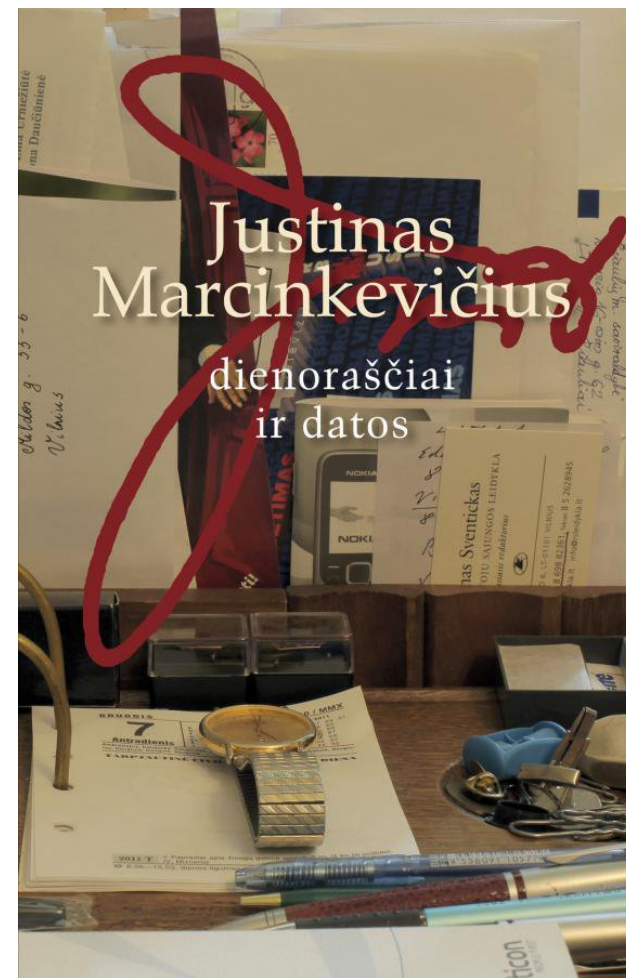
PUBLICISTIKA

Tekančios upės vienybė:
eseistika, 1994

Pažadėtoji žemė: užrašai,
pokalbiai, straipsniai,
kalbos, 1988–2008

Dienoraščiai ir datos, 2011

Nuo 1990 m. Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys

Noriu labai nedaug. Bet pirmiausia noriu, kad būtų sustabdytas Gedimino kalno irimas. Iš paskutiniųjų sustabdytas.

Noriu, kad būtų apgintas memorialas Tolminkiemyje.

Noriu, kad lietuvių kalbai būtų išsaugotas, apgintas valstybinės kalbos statusas.

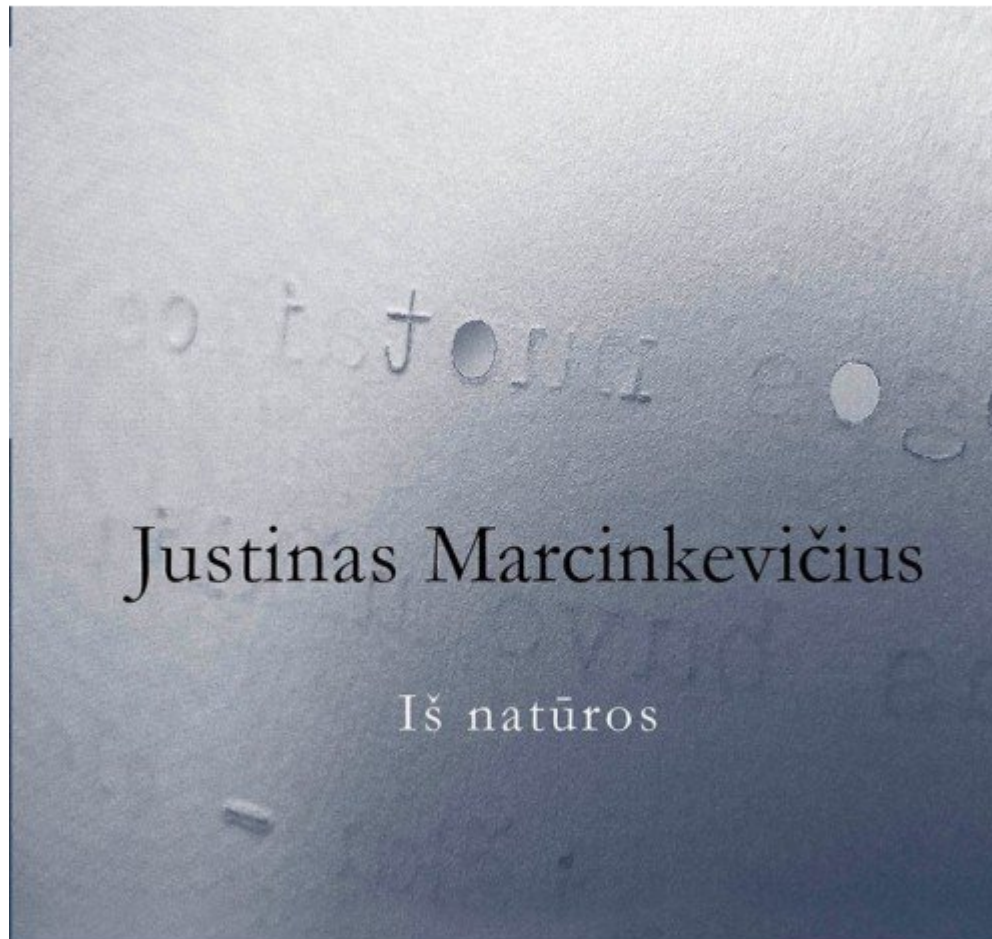
Iš paskutinės Justino Marcinkevičiaus kalbos, pasakytos 2010 m. lapkričio 23 d. Lietuvos mokslų akademijoje visuomeniniame diskusijų forume „Tauta, piliečiai, valstybė“.

2011-02-16

Tā vakarā, kada manēs nebus,
Brangieji mano, kaip aš jus mylēsiu!

Paskutinė Justino Marcinkevičiaus knyga, išleista 2013 m. Joje sudėti neskelbti eilėraščiai.

Genovaitei Marcinkevičienei leidus, Rimanto Dichavičiaus, Onos Pajėdaitės, Romualdo Rakausko, Audriaus Zavadskio ir kitos nuotraukos imtos iš Justino Marcinkevičiaus asmeninio archyvo.

Parengė Marius Mikalajūnas,
lietuvių kalbos mokytojas ekspertas

2013 m., Vilnius

Šia medžiaga leidžiama naudotis tik mokytojams
ir mokiniams mokymo ir mokymosi tikslais.